

Mikä tiedotusopille uudeksi nimeksi?

Tiedotustutkimuksen edellisessä numerossa Peilaaja kiinnitti huomiota alan suomenkielisen sanaston muutokseen, jonka seurauksena viestintää kutsutaan *viestinnäksi* eikä enää *tiedotukseksi*, kuten vielä yleisesti tehtiin 1960- ja osin 1970-luvulla. (Kielitoimisto hyväksyi *viestintä*-sanan *kommunikaation* suomennokseksi vuonna 1966.) Peilaaja kysyikin, missä vaiheessa *Tiedotustutkimus*-lehdestä tulee *Viestintätutkimus*-lehti. Kysymys on aiheellinen, ja jatkan siitä hieman pitempään.

Sanaa *tiedotustutkimus* ei ole johdettu ainoastaan sanasta (*joukko*)*tiedotus*, vaan myös sanasta *tiedotusoppi*. Näin alan sanaston ajanmukaistamispaineet menevät vieläkin pitemmälle kuin mitä Peilaajalla on mielessä. Nimittäin jotain pitäisi tehdä myös itse oppiaineen nimelle, jonka ensiesiintyminen on vuodelta 1961, siis ajalta jolloin *viestintä*-sanaa ei suomessa vielä ollut. Sinäläänhän kielen vanhenemisen oikaiseminen ei ole uutta tieteissäkään. *Sielutieteestä* tuli aikanaan *psykologia*, kun *sielu* ei ollut enää adekvaatti nimi sille, mitä oppiaine tutkii. Samalla tavalla *tiedotusoppi* tulisi vaihtaa toiseen, koska *tiedotus* ei ole enää aikoihin ollut kohdallinen nimitys sille, mistä oppiaineen tutkimuskohteessa kokonaisuutena on kyse.

Alan kielenhuollon keskeinen ongelma on kuitenkin se, ettei sanasto ole muissakaan maissa yhdenmukainen. Tarjolla ei toisin sanoen ole sitä yksinkertaista vaihtoehtoa, että vain käännettäisiin suomeksi jokin ulkomainen termi, saatikka että se pelkästään muutettaisiin suomenkieliseen kirjoitusasuun (kuten *sosiologian*, *antropologian*, *biologian* jne. tapauksessa). Alan sanaston kehittämisessä tulisikin näin edetä toisella tapaa. Esittelen yhden, osin jo vakiintuneen, seuraavassa.

Kun puhutaan viestintää tutkivasta tieteestä, olisi johdonmukaista kutsua sitä *viestintätieteeksi*. Keskeisen tieteenteoreettisen ongelman tällä alalla muodostaa se, onko tällaisia tieteitä yksi vai useampia. Jälkimmäinen kanta on ylivoimaisesti enemmistönä, mutta myös edellisellä on kannattajansa. Jälkimmäisen kannan on myös omaksunut Jyväskylän yliopiston humanistinen tiedekunta, jossa sijaitsee viestintätieteiden laitos. Minusta tätä esimerkkiä tulisi seurata. Toisin sanoen meidän tulisi kutsua suomessa viestintää tutkivien tieteiden kokonaisuutta *viestintätieteeksi*, jolloin tulisi ratkaista, mikä nimi eri olemassaoleville viestinnätutkimuksen itsenäisille aloille yritettäisiin vakiinnuttaa. Lähtökohtana pitäisi luonnollisesti olla tämän hetken suomalainen ja kansainvälinen tilanne, jossa viestinnätutkimuksessa

nähdään kolme tutkimuskohteeltaan ja tiedontradiotiltaan erilaista lohkoa. Niiden suomenkieliset nimet olisivat johdonmukaisesti *puheviestintätiede*, *organisaatiotiestintätiede* (tai laajemmin: *ryhmäviestintätiede*) ja *joukkoviestintätiede*. Näin tiedotusopin nyky-suomen ja alan nykytilan mukainen uusi nimi olisi *joukkoviestintätiede*.

Muutoksesta seuraisi ainakin yksi välitön hyöty alan sanaston systemaattisuudelle. Nimittäin sanoilla *tiede* ja *oppi* on suomessa se jokseenkin vakiintunut ero, että edellisellä tarkoitetaan tieteenalaa kokonaisuutena, jälkimmäisellä sen osia. Näin esimerkiksi kielitieteeseen kuuluvat sanaoppi, lauseoppi, merkitysoppi jne. Asioiden looginen suhde tulisi siten paremmin esiin, kun joukkoviestintätieteen – eikä tiedotusopin – osia kutsuttaisiin esimerkiksi *journalismiopiksi* ja radio- ja tv-*opiksi*.

Edellinen ei kuitenkaan – päinvastoin kuin Peilaaja uumoilee – tekisi turhaksi sanaa *joukkotiedotus*. Joukkotiedotus on yksi joukkoviestinnän aspekti, jossa on kyse joukkomittaisesta tiedotustoiminnasta. Vaikka uutistoiminta on joukkoviestintää, se voidaan edelleen käsitteellistää myös joukkotiedotuksena, mikäli halutaan korostaa sen tiedonvälitysluonnetta. Tähän viittaakin yleisessä käytössä oleva ja vaikeasti korvattava sana *tiedotusväline*, kun puhutaan joukkoviestimistä ensisijaisesti journalistisina välineinä ja kun journalismin olennaisena puolena nähdään tiedonvälitys.

Sanotun perusteella *Tiedotustutkimus*-lehden uuden nimen tulisi johdonmukaisesti olla *Joukkoviestintätutkimus*. Tämä on kuitenkin vähemmän kiireellinen ja tärkeä asia kuin oppiaineen nimenmuutos.

Tarmo Malmberg